

't Olde wief

● door G. J. KLOKMAN

Het getik heeft opgehouden; de zichten zijn gescherpt en de aftocht naar de akker begint. Ik heb niet de minste reden aan de ijver der maaiers te twijfelen en toch... die ijver is thans toch wel zeer opvallend. 't Is net of er bij deze hitte iets in de lucht zit, dat hen de sporen in de lendenen drukt, 't is net... maar laat ik het maar zeggen, 't is geen geheim.

Boe, 't is van avond Stoppelhane! Dat is de geheimzinnige veer, die allen drijft, de stoppelhane!

De stoppelhane is 't slotfeest van de oogst en wel bij voorkeur van de roggeoogst. Als het broodkoren van den boer binnen was, dan brak de feestavond aan voor maaiers en bindsters. In vroegere tijden waren dergelijke eenvoudige feesten werkelijk een feest voor die eenvoudige mensen. Ik stem toe, dat het voor kinderen van deze tijd, nu de feesten talrijk zijn als het

zand der zee, moeilijk is zich in te denken, wat zo'n eenvoudige feestelijkheid voor de werklui in die tijden betekende. Waren wij in onze jeugd met ons eenvoudig „taaitaai-männeken" niet oneindig veel gelukkiger dan vele kinderen in de tegenwoordige tijd met suikergoed en marsepein?

Enfin, 't zou van avond feest zijn en hoe harder ze werkten, des te eer brak het uur aan, waarop ze zorgen een wijle zouden kunnen vergeten. De zon daalde reeds bedenkelijk ter kimme, toen het plechtig ogenblik was aangebroken, waarop de laatste oogstwagen huiswaarts schommelde. Toch stond er nog een klein hoekje koren, dat door den oudsten knecht gemaaid zou worden. Maaiers en bindsters stonden er omheen en vele behulpzame handen formeerden uit het gevallen koren een reuzenschoof met zorg gebonden, naar omstandigheden gesierd met bloemen of een rode zakdoek en een strohoed van een der maaiers op de top. Twee „mathaken" van terzijde er in gestoken waren de armen en het „Olde Wief" was klaar.

Ondertussen was een lege oogstwagen van huis teruggekeerd en dat was de stietkoets voor 't „Olde Wief." De bindsters mochten haar op de wagen vergezellen, doch de maaiers moesten met de zicht over de schouder er achter lopen als erewacht. De sopraantjes jubelden en joelden en zongen en daar achter klonken de basgeluiden. Zó zwaaide de stoet over het stoppeland en langs de rulle zandweg naar de hoeve. De grote bansdeuren waren dicht; toch hield de wagen hier stil en het „Olde Wief" werd omzichtig afgeladen en voor de deur geplaatst. Daarvóór knielden de arbeiders naast de omhoogstaande zicht, terwijl ze in de andere hand de mathaak vasthielden. Op een sein van den oudsten begon gelijkmatig het geklop op het metaal van de zicht, terwijl de bindsters er achter geschaard stonden. Na een wijle werden de grote deuren geopend en daar stond Drikke in al haar majesteit van vrouwe der hoeve. Glimlachend overzag ze het vrolijke toneel en de fles en het glas, welke ze droeg kwamen spoedig in actie. Spoedig kon men hier proefondervindelijk waarnemen, dat uit actie reactie geboren wordt, want de zichten worden terzijde gezet, het „Olde Wief" wordt bij de armen 124

gegrepen en dansend en juichend gaat de stoet naar binnen, waar de feestmaaltijd reeds wacht. Oudtijds was het een gebraden haan of hanensoep, later werd het spekpannekoek. De naam „Stoppelhane” spreekt nog altijd van een haan, al heeft dit dier later de vlag moeten strijken voor pannekoek met spek.

Nu is de vraag, hoe men oorspronkelijk aan 't „Olde Wief” komt en aan het woord „Stoppelhane”. Daarvoor moeten we terug naar de oude Germaanse stammen, die hun goden lieten huizen op alle verborgen plaatsen. Overdag zag men ze niet, dus ze moesten leven in de donkere toppen van dennebomen, in holen en gaten en de veldgoden leefden natuurlijk tussen de veldgewassen, dus voornamelijk in de grote korenvelden. Maar waar bleven ze dan na de oogsttijd, als de akkers kaal lagen? Men stelde zich voor, dat ze bij het maaien zich in het laatste hoekje samendrongen en daarom werd het laatste koren met zorg in een dikke schoof samengebonden en met die schoof bracht men dan tevens de goden gedurende de winter onderdak. Men bewees daardoor de goden een dienst en mocht dus ook hopen, dat ze uit dankbaarheid een volgend jaar voor een rijke oogst zouden zorgen. Oorspronkelijk was het feestelijk binnenhalen van 't „Olde Wief” dus een godsdienstige plechtigheid, die langzamerhand haar godsdienstig karakter, doch dank zij de tractaties niet haar feestelijkheid heeft verloren. Iedereen weet bij ondervinding dat feestjes een taai leven hebben en nog des te meer in deze streken, waar de eenzaamheid zo zeldzaam werd afgebroken door de zonnenschijn van het leven.

De blijde inkomste van het „Olde Wief” en het plechtig ceremonieel hieraan verbonden hebben dus een godsdienstig fond.

En de „Stoppelhane”?

Ieder weet, en in de eerste plaats de bewoners van 't platte land, dat de haan het symbool van de waakzaamheid is. Bij het minste geluid, bij het minste geruis laat de haan zijn waarschuwend „kò, kò!” horen. Men plaatste daarom zijn beeltenis op de toppen der torens, opdat ze waak-

zaam zouden zijn bij de nadering van vijanden. Geen wonder, dat de haan de grootste vijand der veldgoden was, want zijn waakzaamheid joeg hen steeds op de vlucht. En vooral des ochtends als hij door zijn gekraai de wereld wakker riep en een einde maakte aan het rijk der duisternis, waarin de veldgoden zich slechts veilig voelden. Was het wonder, dat na de oogsttijd als de veldgoden de gastvrijheid van den boer genoten, diezelfde boer hun aartsvijand offerde om zijn gasten in de winter-tijd rust en vree te verzekeren? Het zou me thans te ver voeren, wanneer ik nog moest meedelen, hoe dat offeren soms met feestelijkheid gepaard ging, doch het zij hier voldoende mee te delen, dat bij dit oogstfeest vroeger steeds een gebraden of gekookte haan ter tafel kwam. Bij dit feest van de stoppels, de resten van de afgesneden halmen op de akker, werd natuurlijk de haan, bij die gelegenheid geslacht en gegeten, „de stoppelhane” genoemd. Het „Olde Wief” is reeds ter ziele gegaan en „de Stoppelhane” leeft nog 't meest in de Graafschap, in Twente is ze reeds gedegenereerd tot een fooi van den landeigenaar voor een feest in de herberg.

